

חינוך לחיים

פרשת קרח

לאחר שפצתה האדמה את פיה ולאחר שיצאה אש ואכלה את חמישים ומאתיים מקטירי הקטורת, עדיין היה צורך בבירור נוסף- מבחן המטות. כל נשיא שבט הביא מטה, ועל כל אחד משנים עשר המטות נכתב שמו של מביאו. המטות כולם הונחו באוהל מועד, "והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח", ובזה יירגעו הרוחות ויפסקו התלונות. ואכן, כך נעשה, "וינח משה את המטות לפני ה'". ויהי ממחרת, "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויוצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים"- הוכחה ברורה וחד משמעית.

ה"חשב סופר" כותב בשם ה"לקוט אליעזר" דבר נפלא: שקדים מתוקים ומרים היו. המתוקים מצד ימין של המטה והמרים - מצד שמאל. כשהיו ישראל עושים רצונו של מקום היו הפרחים המתוקים של צד ימין לחים ושל צד שמאל כמושין (יבשים). וכשאינן עושים רצונו של מקום היו הפרחים של צד שמאל לחים ושל ימין כמושין. מסביר ה"חשב סופר": המטה מרמז על ההנהגה שאינה תמיד באופן אחד אלא לפעמים צריך להנהיג בנעימות, וזה כשעושים רצונו של מקום. ויש שבהכרח לנהוג בשבט ברזל ולזרוק מרה כדי להטותם מדרכי עקלתון... כשעושים רצונו של מקום הפרחים המתוקים - לחים, להורות כי אז ההנהגה בנעימות ובנחת. כשאינן עושים רצונו של מקום הפרחים המרים לחים, להורות כי לפעמים צריך להיות - קשה כברזל. מדבריו של

ה"חשב סופר" נלמד עוד מסר חשוב: "שמאל דוחה וימין מקרבת"... יש פעמים שצריך להיות בבחינת "מתוקים" עם הילדים/תלמידים, ויש פעמים שמוכרחים להיות בבחינת "מרים". אפשר להוסיף ולומר: כדי שתהיה משמעות לשמאל דוחה, חייבת להיות ימין מקרבת. וכדי שתהיה משמעות לימין מקרבת, חייבת להיות שמאל דוחה. אי אפשר "לדחות" את זה שלא קרבו אותו. ואי אפשר "לקרב" את זה שלא הרחקנו אותו כשהיה צריך. אתגר מורכב בתחום החינוך ורגיש הוא למצוא איזון מתבקש בין 'שמאל דוחה' לבין 'ימין מקרבת' שלימדו חז"ל שבהם יש לפעול בחינוך ילדים. לא ניתן להעמיד ילד ולפתחו, ללא שנדרוש ממנו. עלינו, המחנכים וההורים, להציב לילד מטרות, לעקוב אחר מילוי המשימות, להעיר ואף להוכיח. אך חובה לזכור תמיד את ו' החיבור, וימין מקרבת. 'שמאל דוחה' תפעל פעולתה כראוי בתנאי שהיא סמוכה ותכופה ל'ימין מקרבת'. אין סתירה בין שתי 'הידיים'! בימינו שומעים רבות על 'ימין מקרבת'. אכן אנו בדור 'עקבתא דמשיחא', דור חלש הזקוק לליטוף ולרוך. אך כמו שאין 'שמאל דוחה' ללא 'ימין מקרבת' כך לא נראה צמיחה של ממש בלי שנחנך לעמידה במשימות וביצוע מטלות. הגאון רבי מאיר שמחה הכהן זצ"ל דימה את דרישות האב מבנו לחרישת שדה. החורש שדהו נראה כמזיק לקרקע, אך זה מחויב לקליטת הזרעים והמשך גידול הפרי. ברור כי ה'חריש' החינוכי צריך להיעשות בנועם. אך ללא חרישה לא יגדל כלום! אכן, יש תלמידים ויש מצבים בהם עלינו להקל לילד, 'לבוא לקראתו', מקילים, אך לא מוותרים לו, ולא מוותרים עליו!

פינקל זצ"ל צריכים שמאל דוחה וימין מקרבת. הדחייה היא רק בשמאל, והעיקר הוא הימין. יש אנשים שהם עליזים ושמחים, ויש אנשים שהם קרים. זה נובע ממהלך החיים, המשפחה והבית. אם יש קירוב בין בני הבית כולם יוצאים עליזים ושמחים, ואם האווירה בבית כבדה ותקיפה החינוך במצב בעייתי. ודאי שלא צריך שיהיה הפקר בבית, צריכים לפעמים לתת עונשים, אבל האווירה באופן כללי צריכה להיות אווירה של קירוב. ילד שהוא שמח ועליז סימן שהוריו מקרבים אותו, ואם הילד ממורמר לא טוב לו בבית. לפעמים מילה אחת טובה במקום הנכון שווה יותר מאלף תוכחות. העיקר הוא שצריך להיות קירוב בין אדם לחברו, אווירה של ריחוק יכולה לקלקל הרבה מאוד. זה נוגע לחיים בין איש לאשתו ובין אדם לחברו. צריך לדעת לפרגן לשני, צריך לדאוג לאווירה טובה.

סיפר הגאון רבי אליהו אבא שאול שליט"א: אבי מורי ה'אור לציון' זצ"ל, היה מדבר הרבה פעמים בענין חינוך ילדים, שלעיתים יש לנהוג ברכות, ולעיתים בקשיחות. הוא היה אומר שהשמאל דוחה וגם הימין מקרבת יצליחו, אך ורק אם ההורים והמלמדים יזכרו שבנוסף למה שהם ילדיך או תלמידך, הם בני אברהם, יצחק ויעקב. ראויים הם ליחס מיוחד! ולכן צריך להשתדל למצוא בכל ילד את הנטייה החיובית בטבעו, לפתחה עמוק בנפשו, ולהטיל עליו תפקיד הערב לו ולעודדו, דהיינו להאמין בו ולפתח את יכולותיו, בין בדרך רכה ובין בדרך קשה, והדרך להאמין בילד, מסוגלת מאוד אם ההורה והמלמד ישימו לנגד עיניהם כמה שיותר, שהילד הזה אינו בן של פלוני ואלמוני, אלא הוא בנו היחיד של אברהם יצחק ויעקב, וברגע שיראה את זה כך, פתאום הגישה וההסתכלות שלו תהיה אחרת, ואת אותם דברים שהיה עושה איתו בפשטות, יעשה בהדרת קודש ובהצלחה יתירה".

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com